

NO TO OVERCROWDED PRISONS
28th February 2008

European Trade Union Action

WERKNEMERS IN DE OPENBARE SECTOR VERENIGD TEGEN OVERBEVOLKTE GEVANGENISSEN

**EUROPESE ACTIEDAG EPSU
28 FEBRUARI 2008**

<http://www.epsu.org/prisons>

BRIEFING VOOR FILIALEN VOOR CONTACTEN MET DE MEDIA

EPSU is de **European Federation of Public Service Unions**. Dit is de grootste federatie van de ETUC. Het ledenbestand telt 8 miljoen overheidsambtenaren uit meer dan 200 vakbonden. EPSU verenigt werknemers uit de gezondheids- en de sociale dienstverlening, de plaatselijke en regionale overheden, de nationale overheidsdiensten en de energie-, water- en afvalsector.

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	3
OORZAKEN	6
GEVOLGEN	6
OPLOSSINGEN	12
GEGEVENS	15
CONTACTPERSONEN:	17
NUTTIGE WEB LINKS	18

INLEIDING

WAT STAAT ER OP HET SPEL? EEN ZAAK VAN VAKVERENIGINGEN EN MENSENRECHTEN

De meeste gevangenissen in Europa kampen met een probleem van overbevolking. Dat betekent dat er meer gevangenen zijn dan een instelling op een fysiek en psychologisch veilige en menselijke manier aan kan. Gemiddeld genomen zijn er 25% meer gedetineerden dan de aanvankelijk geplande capaciteit van de inrichtingen. Achter dit gemiddelde gaan overigens grote verschillen schuil - niet alleen tussen verschillende landen, maar ook tussen inrichtingen in hetzelfde land. Puur internationaal bekeken variëren de cijfers van 4% overcapaciteit in Zweden tot 98% in Bulgarije.

De overbevolking in de gevangenissen is de afgelopen tien jaar onlosmakelijk verbonden met de constante groei van de gevangenisbevolking in bijna alle EU-landen. Momenteel zitten in de lidstaten meer dan 600.000 mensen achter tralies. In België bijvoorbeeld is de gevangenisbevolking sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw verdubbeld. In het Verenigd Koninkrijk (Engeland en Wales) noteren we voor dezelfde periode een stijging met 75%, waardoor tegenwoordig meer dan 60% van de gevangenissen in het V.K. overbevolkt zijn. In Frankrijk zijn er 60.000 gedetineerden, terwijl de totale gevangenis capaciteit slechts 50.000 bedraagt. In een aantal landen zal het probleem alleen nog groter worden doordat daar momenteel een grotere nadruk wordt gelegd op 'law and order' dan op sociale en economische rechtvaardigheid.

In tegenstelling tot wat de Raad van Europa besliste in verband met de gevangenissen, worden niet alle andere mogelijkheden bekeken voordat iemand in de EU naar de gevangenis wordt verwezen.

In die context noemen de filialen van EPSU - die een grote meerderheid van het veiligheids- en het behandelingspersoneel in de gevangenissen vertegenwoordigen - de overbevolking in de gevangenissen dan ook een van hun grootste zorgen. Deze toestand heeft ernstige, en in sommige gevallen zelfs dodelijke, effecten op de arbeids- en de leefomstandigheden. Door de overbevolking kunnen de misdaad en het geweld in de gevangenissen ook moeilijker worden beteugeld en kunnen besmettelijke ziekten er zich gemakkelijker verspreiden. Deze situatie is ook niet te rijmen met de internationale en Europese standaarden op het vlak van de menselijke waardigheid. En ze druist in tegen het algemene belang van de maatschappij, aangezien in deze omstandigheden nog meer misdadigers worden gekweekt.

Het is duidelijk dat dit probleem niet kan worden opgelost door nieuwe gevangenissen te bouwen en/ of de gevangenissector te privatiseren. De ervaring heeft ons immers geleerd dat de gevangenisbevolking met de uitbreiding van de capaciteit mee groeit.

Onze justitie moet dringend worden hervormd als we in Europa niet tot Amerikaanse toestanden willen evolueren. In de VS zitten momenteel al twee miljoen mensen in de gevangenissen. In

Europa moet binnenkort een grootschalig publiek debat worden gevoerd over de problemen van criminaliteit en justitie en de rol die gevangenissen in onze maatschappij spelen.

Bij dit debat moeten ook al het personeel en hun vakbondsafgevaardigden worden betrokken. Omwille van de verbanden tussen strafrechterlijke en sociale justitie, maakt dit debat integraal deel uit van de bredere campagne van EPSU voor een Europees wettelijk kader voor hoogwaardige openbare dienstverlening voor iedereen.

Met deze actie willen we de arbeids- en leefomstandigheden in de gevangenissen verbeteren en het aantal gevangenen terugdringen. Dit kan gebeuren door verbeteringen aan te brengen en te investeren in preventie, wettelijke bescherming, reclassering en gezonde alternatieven voor gevangenneming. Dit is geen onmogelijke opdracht. Sommige landen scoren of scoorden op dit vlak veel beter dan andere. We zien ook tekenen van een meer doeltreffende en meer afgemeten benadering, een aantal nieuwe initiatieven en heel wat operationele praktijken waarop kan worden verder gebouwd. Maar in tijden van zwaar beperkte publieke financiering is het risico reëel dat we in de nabije toekomst niet alleen met meer, maar ook nog eens slechtere gevangenissen zullen worden geconfronteerd. In het huidige politieke klimaat en het huidige beleid dat zowel op nationaal als op Europees niveau wordt gevoerd, waarbij concurrentie, individualisme, financiële winsten op korte termijn en besparingen op essentiële openbare dienstverlening zoals justitie schering en inslag zijn, is het risico reëel dat de vele inspanningen van de afgelopen jaren in korte tijd helemaal teniet zullen worden gedaan.

Een eerste gezamenlijke oproep voor een meer sociaal Europa - en niet voor Gevangenis Europa

In een eerste concrete poging om de aandacht op het probleem te vestigen, organiseren EPSU en haar filialen uit 10 landen op 28 februari 2008 een Europese Actiedag. In het verleden voerden de filialen van EPSU al vergelijkbare acties (waaronder stakingen) in landen zoals Italië, Spanje, Frankrijk, België en het Verenigd Koninkrijk. Hiermee streefden ze naar een betere erkenning van het werk van het gevangenispersoneel. Maar dit is wel de eerste gecoördineerde grensoverschrijdende actie van vakverenigingen uit de openbare sector. Op de actiedag zullen ongeveer 400 personeelsleden uit de gevangenissen - onder wie cipiers, sociale medewerkers, verplegers, medische en andere gezondheidswerkers uit Oostenrijk, België, Frankrijk, Duitsland, Italië, Noorwegen, Zweden, Spanje en het Verenigd Koninkrijk - in Brussel demonstreren.

De datum werd niet toevallig gekozen: op 28 februari vindt ook een vergadering plaats van de Europese Raad voor de ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken, die verantwoordelijk zijn voor het gevangenisbeleid. Intussen is op EU-niveau al een debat begonnen over de voorlopige hechtenis en de overdracht van gedetineerden in het kader van de creatie van een justitiezone.

In dit debat moet ook naar de vakbonden worden geluisterd, aangezien de uitkomst van de gesprekken een impact zal hebben op het nuttige werk dat door het personeel in de gevangenissen wordt verricht. Wij zouden graag nauw samenwerken met de ministers van

Justitie en andere ministers (en dan zeer zeker de ministers van Volksgezondheid) om oplossingen en veilige alternatieven te vinden voor de huidige toestand. Een afvaardiging van EPSU hoopt op 28 februari een gesprek te kunnen hebben met de voorzitter van de Europese raad, de Sloveense minister van Justitie Prof. Dr. Lovro Šturm. Op dat moment zullen we hem onze eisen kunnen voorleggen.

Dezelfde dag zullen overal in Europa nog andere acties worden gevoerd - tot in de gevangenissen toe. Op onze website <http://www.epsu.org/prisons> zullen hierover regelmatig updates worden gepubliceerd.

Hieronder vindt u meer uitleg over de oorzaken en de gevolgen van de overbevolking in de gevangenissen en de voorstellen van de vakbonden in dit verband. Deze informatie is gebaseerd op de resultaten van workshops van EPSU van de afgelopen drie jaar. Die workshops werden bijgewoond door vertegenwoordigers van de vakbonden van veiligheids- en behandelend personeel in de gevangenissen. We zijn er ten stelligste van overtuigd dat hervormingen in het strafrechtelijke systeem alleen kunnen slagen als ze gebaseerd zijn op grondig overleg met alle personeelsleden in de gevangenissector.

Achtergrondinformatie

OORZAKEN

De publieke opinie gaat er meestal van uit dat de overbevolking in de gevangenissen het gevolg is van een stijgende criminaliteit en van de bevolkingsgroei in het algemeen. De realiteit is echter veel complexer. Bovendien hebben gevangenissen nooit de criminaliteit in een land kunnen terugdringen. Integendeel; Zweden bijvoorbeeld kent niet alleen lagere criminaliteitscijfers, maar telt relatief gezien ook minder gedetineerden. In dit verband spelen een aantal onderling met elkaar verbonden oorzaken een rol, zoals:

1. Onvoldoende investeringen in alternatieve maatregelen, zoals gemeenschapswerk, elektronisch toezicht, voorwaardelijke vrijlatingen;
2. Ongeschikte veroordelingen van niet-gewelddadige misdadigers;
3. Overdreven gebruik en duur¹ van voorlopige hechtenis bij gemiddeld 1 op 5 gedetineerden in Europa²;
4. Strengere veroordelingen voor burgers die al tot een kwetsbare categorie behoren (bv. armen, buitenlanders, drugsverslaafden, mentaal zieken en mensen met leerproblemen);
5. Onvoldoende investeringen in behoorlijke gevangenisinfrastructuur en degelijke arbeids- en hechtenisomstandigheden, waardoor reclassering onmogelijk wordt en ex-gedetineerden gemakkelijker recidiveren;
6. Gebrek aan preventie en middelen in de sociale en de mentale gezondheidszorg.

In 2005 toonde een overheidsrapport in het Verenigd Koninkrijk aan dat 67% van de ex-gedetineerden binnen de twee jaar na het uitzitten van hun straf opnieuw wordt veroordeeld. Dit cijfer ligt nog hoger bij specifieke groepen, zoals jonge mannen. Bovendien bleek dat gevangenen die tijdens hun straf niet deelnamen aan zinvolle activiteiten (zoals opleidingen), drie keer meer risico lopen op een nieuwe veroordeling dan andere gevangenen. In België kost een opname in een psychiatrische instelling ongeveer 100 EUR meer dan opsluiting. Is dat de reden waarom overheden mensen met mentale gezondheidsproblemen liever in een gevangenis opsluiten? (briefing ACV, 2007)

GEVOLGEN

ONMENSELIJKE ARBEIDS- EN LEEFOMSTANDIGHEDEN LEIDEN TOT ONMENSELIJKE RESULTATEN
In de gevangenis leven het personeel en de gedetineerden naast elkaar. De meesten van hen zijn van een bescheiden afkomst.

De overbevolking zet hen op verschillende manieren zwaar onder druk:

---

¹ De gemiddelde duur van de voorlopige hechtenis in de EU16 bedraagt 167 dagen. In Griekenland, Hongarije en Litouwen haalt men zelfs 1 jaar (gegevens van de Commissie, 29.8.2006SEC(2006)1079)

² 1 op 3 in Frankrijk en België.

Deze toestand leidt tot een concurrentiestrijd om de beperkte beschikbare middelen, agressie tussen gevangenen en tegen personeelsleden, hogere ziekte- en zelfmoordcijfers en grote risico's voor de verspreiding van besmettelijke ziekten. Overbevolkte gevangenissen blijken bovendien een ideale kweekvijver voor criminaliteit en pesterijen en 'slachtoffering' van kwetsbare mensen.

De kansen voor gevangenen om deel te nemen aan verbeterings- en reclasseringsprogramma's, zoals academische, werkgelegenheids- en beroepstrainingen, worden beperkt.

Deze ontwikkeling leidt op haar beurt tot een groter gevaar voor recidive. Het rapport dat Lord Carter in 2003 in het Verenigd Koninkrijk liet opstellen, wees uit dat de stijging van het aantal gevangenen sinds 1997 met 22% de criminaliteit met 5% heeft teruggedrongen, terwijl de algemene criminaliteitscijfers met 30% waren teruggelopen.

De overbevolking in gevangenissen bemoeilijkt de al lastige arbeidsomstandigheden van het personeel en maakt het bijna onmogelijk om reclasseringsopdrachten uit te voeren. Toch is dit een van de belangrijkste taken van de meeste gevangenisdiensten in Europa.

Het personeel in de gevangenissen werkt met onaanvaardbare stressniveaus en moet soms vrezes voor zijn leven. Dit heeft een impact op alle aspecten van hun leven.

"In Schotland bedraagt de levensverwachting van cipiërs 58 jaar. Dat is 15 jaar minder dan het nationale gemiddelde" (POA-Scotland, workshop EPSU in Praag, 2006)

Zij worden vaak ondergewaardeerd in vergelijking met andere werknemers in de openbare sector.

Top-tien overbevolkte openbare gevangenissen in Engeland en Wales

Kennet 185%; Lancaster 180%; Shrewsbury 174%; Swansea 172%; Preston 169%; Usk 163%; Leicester 156%; Lincoln 155%; Durham 152%; Wandsworth 151%;
4 op 5 gevangenissen in Wales zijn overbevolkt

"Een aantal gevangenissen in het Verenigd Koninkrijk kennen een groot verloop bij het personeel voor de gezondheidszorg. Vaak vertrouwt men al te zeer op uitzendkrachten. Dit is echter een dure aanpak, waarbij de beperkte financiële middelen niet optimaal worden benut. Werken met onervaren verpleegsters kan bijvoorbeeld leiden tot grotere risico's op fouten - en dit zowel vanuit veiligheids- als uit klinisch oogpunt." Ann Norman, RCN (Royal College of Nurses)

Cipiërs moeten vaak tevreden zijn met meer beperkte syndicale rechten, lagere lonen en beperkte carrière- en opleidingsmogelijkheden.

"In Estland weigerde onze Minister van Justitie, Rein Lang, om collectieve loonovereenkomsten af te sluiten met de vakverenigingen. Hij was ook de grootste tegenstander van de uitbreiding van het stakingsrecht naar werknemers in de nationale en gemeentelijke overheidsdiensten", Kalle Liivamagi, voorzitter van ROTAL (vakvereniging van de werknemers in de nationale en autonome overheidsinstellingen in Estland).

Tekort aan personeel, een probleem dat gepaard gaat met de overbevolking in de gevangenissen, leidt tot overuren en burnout. In Zweden, Noorwegen en Denemarken bijvoorbeeld liggen de ziektecijfers bij cipiërs hoger dan het nationale gemiddelde.

Globaal genomen is er een tekort aan 'behandelend' personeel, d.w.z. sociale en psychologische medewerkers en reclasseringsambtenaren.

"In Frankrijk bedraagt de verhouding tussen sociale medewerkers en reclasseringsambtenaren ten opzichte van gevangenen 1 op 100, in sommige gevallen kan deze verhouding oplopen tot 1 op 130 ! Hierdoor komt de reclasseringsopdracht die de gevangenissen naast bewaking en veiligheid moeten uitvoeren, volledig in het gedrang. In 2007 werden grote inspanningen geleverd om nieuw personeel aan te trekken (500 extra werknemers), maar dit jaar worden slechts 150 extra personeelsleden aangeworven." Christine Joffre, secretaris, (UGSP-CGT)

"In Spanje zijn er ongeveer 700 sociale en opvoedingsmedewerkers en 850 personeelsleden in de gezondheidszorg voor in totaal 60.000 gevangenen. Dat is niet genoeg. Daarnaast kampen we met een steeds groter probleem van basiscommunicatie met gevangenen, aangezien steeds meer van hen geen Spaans spreken. Men dient rekening te houden met de multiculturele aard van de gevangenisdiensten." José Miguel Guzmán Cabrera, algemeen secretaris, (Sección Estatal van IIPP van CC.OO)

Inbreuk op het fundamentele recht op menselijke waardigheid

Bij iedere hervorming in het gevangenisstelsel moet men zich vooral afvragen of de nieuwe regeling al dan niet de menselijke waardigheid garandeert.

De overbevolking in de gevangenissen vormt duidelijk een inbreuk op het recht op menselijke waardigheid, dat wordt erkend door de Conventie Mensenrechten van de Raad van Europa en het Handvest van de grondrechten van de EU.

De Conventie bevat geen specifieke bepalingen in verband met de rechten van gevangenen (behalve een verbod op dwangarbeid), maar aangezien gevangenneming niet automatisch alle rechten van iemand beperkt, zijn de bepalingen van de Conventie nog altijd van toepassing op gevangenen.

De Raad van Europa heeft sinds 1987 ook een reeks standaarden over detentie en arbeidsomstandigheden in gevangenissen opgesteld in een document dat de naam Europese Gevangenisregels kreeg (Aanbeveling nr. 87(3)). De allereerste regel van dit document luidt:

De vrijheidsberoving zal gebeuren in materiële en morele omstandigheden die het respect voor de menselijke waardigheid respecteren en in overeenstemming met deze regels zijn.

EPSU ondersteunt de Europese Gevangenisregels voluit. Die regels worden dan ook best ruim verspreid onder het personeel, hun vakbondsafgevaardigden en de gevangenen.

In dit document vinden ze de basisregels voor het beheer en de behandeling van gevangenen, inclusief materiële omstandigheden (voeding, kleding en persoonlijke hygiëne), toegang tot gezondheidszorg, disciplinaire procedures en activiteiten in de gevangenis (onderwijs, beroepstraining enz...). De regels die hierin worden opgesomd, zijn aanbevelingen voor lidstaten en vormen een basis voor vakbonden om hun eisen om de dienstverlening in de gevangenissen te verbeteren, kracht bij te zetten. Deze standaarden erkennen dat gevangenissen en correctionele diensten een openbare dienstverlening vormen, die in de eerste plaats het algemene belang van de samenleving moet dienen en die gedetineerden moet reclasseren. De standaarden pleiten er ook voor om gevangenis personeel op permanente basis aan te werven, het statuut van overheidsambtenaren te bezorgen en een aantrekkelijk loon uit te betalen.

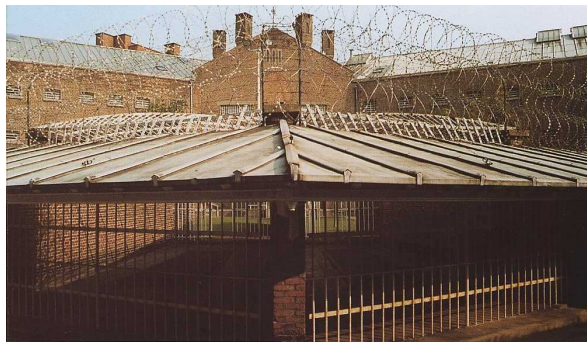
Even belangrijk is het feit dat de regels aanbevelen dat de gevangenissen onder de verantwoordelijkheid van de minister van Justitie vallen. Dit is vooral van belang voor voormalige Sovjetrepublieken en Rusland, waar gevangenissen nog altijd onder de bevoegdheid van het leger vallen. Dit betekent dat het personeel daar geen lid mag worden van een vakbond en dat gevangenen slechts onder heel strenge voorwaarden het bezoek kunnen krijgen van vertegenwoordigers van Niet-Gouvernementele Organisaties.

“In deze omstandigheden beschikt de cipier over twee mogelijkheden: ofwel neemt hij ontslag, ofwel legt hij zich bij de toestand neer. Als hij voor zijn rechten probeert op te komen, zal de directie heel snel een reden vinden om hem te ontslaan of te degraderen.”
Victoria Sergeeva, kantoor van Penal Reform International in Moskou (workshop EPSU in Praag in december 2006).

EPSU is een overtuigde tegenstander van gevangenissen die onder een militair regime vallen.

De belangrijkste instantie binnen de Raad van Europa die verantwoordelijk is voor het toezicht op de naleving van de regels, is het Comité voor de Preventie van Folteringen (CPT). Leden van dit comité bezoeken regelmatig verschillende plaatsen waar mensen worden vast gehouden - vb. gevangenissen en jeugdgevangenissen, politiekantoren, detentiecentra voor migranten, legerkazernes en psychiatrische ziekenhuizen - om na te gaan hoe de gedetineerden er worden behandeld. Indien nodig bevelen ze verbeteringen aan. Het CPT beschikt niet over de bevoegdheid om individuele gevallen te behandelen. Dit behoort tot de verantwoordelijkheid van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Het CPT moest in het verleden vaak vaststellen dat de negatieve effecten van de overbevolking leidden tot onmenselijke en vernederende omstandigheden, wat indruist tegen de Europese Gevangenisregels (het recentste voorbeeld werd in Frankrijk genoteerd, rapport 10-12-2007).

“In sommige van de instellingen die we bezochten, bleek hygiëne een groot probleem, waren cellen overbevolkt en kwamen geweld en besmettelijke ziekten vaak voor. Een tekort aan personeel kan bij een ongeval of een brand enorme gevolgen hebben, die niet kunnen worden gecompenseerd met behulp van technologisch toezicht.” Zdenek Hayek van het kantoor van het Comité voor Preventie van Foltering van de Raad van Europa in Praag (workshop EPSU Praag).

EPSU ondersteunt het werk van het CPT en beveelt aan om bij gevangenisinspecties ook de vakbondsafgevaardigden te horen en te raadplegen.

Een ander nuttig hulpmiddel voor de vakbonden is het Handvest van de grondrechten van de EU. Dit bevat geen specifieke bepalingen over gevangenissen als dusdanig, maar bevestigt wel de fundamentele rechten van de mens op menselijke waardigheid en de rechten van de werknemers en de vakverenigingen opnieuw. Het Handvest voorziet ook het recht op een eerlijk proces en een behoorlijke administratie. Het Handvest zal in de toekomst een bindende kracht krijgen op alle vlakken van het beleid van de Gemeenschap in de lidstaten (behalve helaas in het Verenigd Koninkrijk en Polen). Aangezien Binnenlandse Zaken en Justitie een gedeelde verantwoordelijkheid hebben tussen de lidstaten en de Commissie, zal het Handvest ook op dat vlak van toepassing zijn.

Het gaat in tegen het algemene belang

Misdaadbestrijding en preventie van recidive worden fel bemoeilijkt als gevangenissen de beste scholen voor misdaden blijven. Gevangenissen kunnen alleen een nuttige taak vervullen als ze gevangenen na hun straf beter uitgerust opnieuw de maatschappij kunnen insturen, waar ze een misdadvrij leven kunnen leiden. Hiervoor moet voldoende worden geïnvesteerd in onderwijs, ondersteuning van de mentale gezondheid en betekenisvolle activiteiten.

EPSU meent dat de huidige crisis in de Europese gevangenissen deze doelstelling aanzienlijk bemoeilijkt.

“Velen binnen de strafrechtelijke wereld in Engeland en Wales vrezen dat privatisering het bouwen van nieuwe gevangenissen zal versnellen. Hierdoor zouden nog minder middelen beschikbaar komen en zou de aandacht worden afgeleid van een zinvol debat over een progressief strafrechtelijk beleid waarmee onder meer recidive zou kunnen worden aangepakt”. Mark Serwotka, algemene secretaris PCS (Public and

Commercial Services Union, VK).

Voorwendsel voor privatisering

De overbevolking in de gevangenissen wordt vaak aangegrepen als argument om te pleiten voor een privatisering van de sector. In plaats van de fundamentele problemen aan te pakken, besteden sommige regeringen in de EU het beheer van gevangenissen aan privé-bedrijven uit. Andere regeringen overwegen momenteel nog die mogelijkheid.

EPSU is fel gekant tegen de commercialisering van gevangenissen. Het is fundamenteel verkeerd om winst te boeken ten koste van gevangenen en gevangenispersoneel. EPSU is ervan overtuigd dat de aanhoudende druk om gezondheids- en sociale diensten open te stellen voor concurrentie in de EU en het gebrek van openbare investeringen op lange termijn in het strafbeleid het tekort aan deze diensten in de gevangenissen alleen nog erger zullen maken.

Sinds de bouw van de eerste privé-gevangenissen in de Verenigde Staten is de gevangenisbevolking in het land spectaculair toegenomen: van minder dan 300.000 in 1972 tot meer dan twee miljoen vandaag. Gevangenen worden een bron van winst en goedkope arbeidskrachten. Dit leidde intussen zelfs al tot de import van gevangenen - een praktijk die onlangs nog werd veroordeeld door de Internationale Arbeidsorganisatie. Dit is ook een van de redenen waarom tegenwoordig strengere straffen worden uitgesproken in de VS. Meer gevangenen betekent er immers meer geld.

Het Verenigd Koninkrijk beschikt met een totaal van 11 privé-gevangenissen nu al over het meest geprivatiseerde gevangenisstelsel in Europa. 59% van de gevangenissen in de openbare sector zijn overbevolkt. In de privé-sector loopt dat cijfer zelfs op tot 72%. De gegevens die de filialen van EPSU in het Verenigd Koninkrijk en Prison Privatisation Report International verzamelden, tonen ook aan dat privé-gevangenissen op het vlak van de arbeids- en leefomstandigheden, het percentage recidivegevallen en de kostprijs slechter scoren dan openbare gevangenissen. Een gevangene in een openbare gevangenis kost 39.000 EUR per jaar; in een privé-gevangenis bedraagt de kostprijs 48,200 EUR. Werknemers in een privé-gevangenis werken gemiddeld twee uur per week langer en moeten zich tevreden stellen met lagere ziektevergoedingen en pensioenen en met kortere vakantieperiodes. Het basisloon ligt in de privé-gevangenissen gemiddeld genomen 30% lager dan in de openbare sector. Privé-bedrijven halen echter grote winsten uit het gevangenisstelsel. Group 4/Carillion bijvoorbeeld boekte een onverhoopte winst van 10,7 miljoen pond sterling bij de bouw van de Fazakerley-gevangenis in Liverpool (V.K.). Doordat de initiële kost van het project in twee jaar al was terugverdiend, kunnen de aannemers rekenen op 23 jaar pure winst.

De conclusie luidt dat privé-gevangenissen tot *“erg weinig innovaties in het bewakingsbeheer hebben geleid. De meeste winst werd gehaald uit de inzet van minder personeel, lagere lonen, minder bescherming voor de werknemers, minder bureaucratie en vaste contracten.”* Phil Wheatley, algemeen directeur van het

gevangeniswezen in het V.K.

Op basis van deze bewijzen beslisten de strafrechterlijke instanties in Schotland in 2007 om niet verder meer te gaan met hun privatiseringsplannen.

Ook in Estland werden recente privatiseringsplannen stopgezet.

“Onder de druk van de vakverenigingen, het bewijs dat door het netwerk in de gevangenissen van EPSU was verzameld en de financiële implicaties, besliste onze regering in 2006 om haar plannen om privé-gevangenissen te bouwen, niet verder te zetten.” Kalle Liivamägi, voorzitter van ROTAL.

Intussen wordt nog altijd druk uitgeoefend om gevangenissen en correctionele diensten te privatiseren. EPSU volgt de ontwikkelingen op dit vlak van heel nabij.

OPLOSSINGEN

De eisen van EPSU: betere arbeids- en leefomstandigheden zijn met elkaar verenigbaar

Het is onze bedoeling om de arbeids- en de leefomstandigheden in gevangenissen te verbeteren en het aantal gevangenen te verminderen. Dit kan door verbeteringen aan te brengen aan en te investeren in preventie, wettelijke bescherming, alternatieven voor gevangenneming en reclassering. Voordat ze in de gevangenis terecht kwamen, leefden de meeste gedetineerden al in omstandigheden van armoede of sociale uitsluiting op het vlak van inkomen, gezondheid, behuizing, onderwijs, werk en gezinsleven. Hiermee moet meer rekening worden gehouden bij het streven naar reclassering.

Er bestaat geen gemakkelijke oplossing voor het probleem van de overbevolking. Hiervoor is een samenhangend en geïntegreerd beleid nodig waarbij de volledige justitiesector, de vakverenigingen en de gevangenen moeten worden betrokken. De voorbeelden die door de vakverenigingen werden verzameld, tonen aan dat de problemen waarmee een gevangenisstelsel wordt geconfronteerd, niet van binnen dat systeem kunnen worden opgelost. Er moet daarentegen een strategische benadering worden uitgewerkt op basis van een doeltreffend sociaal overleg.

Zo'n strategie zal verschillende prioritaire elementen moeten omvatten, zoals:

- 1 gedetineerde per cel
- Minimumverhouding werknemer/ gedetineerde (minstens 1/1)
- Recht om in een gezonde en veilige omgeving te werken en te leven
- Recht op opleiding voor personeel
- Einde aan toename van aantal gedetineerden door de introductie of de

toepassing van alternatieve strafmaatregelen

- Beperking van het aantal gevangenen in voorlopige hechtenis³, migranten zonder papieren, mentaal zieken en verslaafden
- Bestrijding van privatisering
- Erkenning van de positieve rol van vakbonden en sociaal overleg om de arbeids- en levensomstandigheden in gevangenissen te verbeteren
- Voldoende middelen en betere coördinatie van alle diensten die met gevangenissen te maken hebben
- Gelijkmatische verdeling van middelen om concurrentie tussen verschillende openbare diensten te vermijden (bv. psychiatrische instellingen die overtreeders, mensen met een mentale ziekte of drugsverslaafden die als misdadigers worden beschouwd, behandelen)
- Toepassing van de Gevangenisregels van de Raad van Europa
- Versterking van de cruciale rol op nationaal niveau van ombudsmannen en parlementsleden bij de inspectie van gevangenissen en detentiecentra om de doeltreffende toepassing van de Europese Gevangenisregels te waarborgen
- Contacten met verwanten en de gemeenschap die de beste belangen van de gevangenen en hun gezinnen bevorderen, onderhouden en versterken

Het gevangenisnetwerk van EPSU verzamelt momenteel een aantal voorbeelden van goede praktijken en degelijk beleid die op lange termijn een verschil kunnen uitmaken. Het is belangrijk dat bij de besprekingen op EU-niveau rekening wordt gehouden met onze eisen en met de bestaande praktijken.

“We zullen de kwaliteit van de gevangenisdiensten pas kunnen verbeteren als we op toewijding en verantwoordelijkheidszin op alle niveaus kunnen rekenen. Enquêtes tonen aan dat behoorlijke arbeidsomstandigheden en een competent management van essentieel belang zijn voor de motivering van het personeel. En de ervaring leert ons ook dat de knowhow van werknemers en hun kennis van taken en routines een waardevolle bron van innovatie vormen. Een hoogwaardige hervorming van ons gerechtelijke systeem moet dan ook gericht zijn op levenslange ontwikkeling van vaardigheden, inspraak in gezondheids- en veiligheidsmateries en vooral een goed beheer door de opleiding van managers op alle niveaus.” Kim Østerbye, voorzitter van de Deense Unie van Gevangenisexperts.

“Een verlaging van het aantal gedetineerden zou een stap in de goede richting zijn door een beperking van de risico's op recidive. Wij pleiten al een hele tijd voor een 'numeris clausus', een beperking van het aantal gevangenen in alle gevangenissen. Dit is de enige manier om overbevolking te voorkomen en om de ontwikkeling van gerechtelijke controle en alternatieven voor gevangenisstraffen te bevorderen.” Stelios Tsiakkaros, verantwoordelijk voor binnenlandse zaken, CFDT-INTERCO.

---

³ In Letland voorziet een wet voor strafrechtelijke procedures van oktober 2005 strengere regels voor rechters die voorlopige hechtenis opleggen en specifieke tijdslimieten voor dit soort maatregelen.

“De Belgische vakbonden eisen al jarenlang een betere en langere opleiding voor cipers. We hebben onze doelstellingen op dit vlak al gedeeltelijk gerealiseerd gezien met de oprichting van een Belgische strafrechterlijke school, waar de duur van de opleiding voor cipers van 4 weken tot 3 maanden is opgetrokken. We menen dat dit nog niet genoeg is, maar het is ten minste een stap in de goede richting.” Jean Liezen, algemeen secretaris CGSP - gevangenisdiensten en Gaston Merkelbach, secretaris, CSC - openbare diensten

“Het personeel en de gevangenen moeten op een eerlijke, respectvolle en waardige manier worden behandeld. Verpleegsters spelen een vooraanstaande rol in de gezondheidszorg in de gevangenissen. Er bestaan veel voorbeelden van de gunstige effecten van hoogwaardige verpleegdiensten in die instellingen. Wij vinden dat mensen die in gevangenissen, immigratiecentra en politiecellen zijn opgesloten, moeten kunnen genieten van dezelfde hoogwaardige diensten als de diensten die voor de hele gemeenschap beschikbaar zijn”. Dr. Peter Carter, algemene secretaris van RCN (Royal College of Nursing).

“In de Tsjechische Republiek loopt momenteel een programma voor overtreeders waarbij veiligheids- en reclasseringsdiensten samen meer doeltreffende vormen van bestraffing naast opsluiting ontwikkelen.” Alena Vondrova, voorzitter van TUSBÍ (vakvereniging van werknemers in overheidsdiensten en instellingen)

“De nieuwe wet op gevangenis- en correctionele diensten die later dit jaar wordt verwacht, zou een gelegenheid moeten vormen om opnieuw na te denken over de rol van gevangenisstraffen in onze maatschappij. Hierbij dient overleg te worden gepleegd met de vakbondsafgevaardigden van alle personeelsleden in de gevangenissector. Er mag hierbij geen enkel taboe uit de weg worden gegaan. In Frankrijk ontsnappen heel weinig gevangenen dankzij het uitstekende werk dat door de cipers wordt verricht. De tijd is nu gekomen om van sociale reclassering, die andere opdracht van de gevangenissen, onze eerste prioriteit te maken. We beschikken hiervoor over een hele reeks instrumenten en maatregelen, maar het grote probleem is het gebrek aan beschikbare middelen en politieke wil.” Céline Verzelletti, algemene secretaris, CGT pénitentiaire (UGSP-CGT)

“In Zweden zijn een hele reeks alternatieven beschikbaar voor gevangenisstraffen. Iemand die tot maximaal zes maanden cel is veroordeeld, kan een aanvraag indienen om zijn straf met elektronische bewaking uit te zitten. Andere alternatieven zijn voorwaardelijke straffen met gemeenschapsdienst en straffen onder voorwaarden (bv. behandelingsprogramma's voor druggebruikers). Via het sociale overleg met de werkgevers beschikt de vakbond over behoorlijke middelen om de toestand in Zweden te beïnvloeden.” Roal Nilsen, (SEKO)

Hoewel de overbevolking zeker niet de enige oorzaak is voor de gevaarlijke omstandigheden en het risico op misbruik in veel Europese gevangenissen, is het wel een bijzonder

belangrijke kwestie die op een doeltreffende manier moet worden aangepakt als men ook die andere problemen wil oplossen.

GEGEVENS

De jaarlijkse gegevens die door de Raad van Europa worden vrijgegeven, tonen aan dat de bevolking in de gevangenissen in de EU27 de afgelopen tien jaar slechts in vier landen niet is gestegen: de Tsjechische Republiek, Estland, Litouwen en Roemenië.

Momenteel verblijven in de lidstaten meer dan 600.000 mensen in een gevangenis. 4 tot 6% van hen zijn vrouwen.

In de EU-27 is de verhouding van de gevangenisbevolking ten opzichte van de totale bevolking het hoogst in de Baltische staten (gemiddelde van 327,4 per 100.000 inwoners). In dit klassement bezetten Polen en de Tsjechische Republiek de volgende plaatsen.

Het laagste cijfer wordt in Slovenië genoteerd.

In West-EU tellen Engeland en Schotland zowel in absolute als in relatieve waarden de meeste gevangenen (respectievelijk 148 en 139 gevangenen per 100.000 inwoners in 2006).

De meeste EU-lidstaten worden met een capaciteitsprobleem geconfronteerd. Afhankelijk van de informatiebronnen bedroeg de overcapaciteit gemiddeld 15 tot 25%.

Land	World Prison Brief data (Kings College, Londen) 2004, 2005, 2006	Raad van Europa, Ruimte 2005	Update Raad van Europa Ruimte 2006
	<i>Cijfers geven % bezetting weer</i>		
Oostenrijk	107,2	106,3	103,4
België	120 (gegevens openbare diensten ACV)	110,8	117,9 (120 volgens gegevens ACV)
Bulgarije	130,9	194,1	115,6
Cyprus	170,6	155,6	108,9
Estland	102	98,6	96,4
Finland	112,4	112,8	105,5
Frankrijk	109,9	112,6	114,8
Griekenland	178,8	171,7	168
Hongarije	139,6	145,7	137
Italië	131,5	138,9	88,6
Luxemburg	110,3	88,6	96,7
Polen	122,1	118,3	117,3
Portugal	104,3	101,5	104,3
<i>Update, dec. 2007 Slovenië</i>			116,6
Spanje	129,5	133,7	140
V.K.	2006: gemiddeld 111; 2007: Engeland/ Wales: 112,2 (juli 2007) NI: 97,3 Schotland: 114,1 (juli 2007) Gemiddeld: 107,86	Engeland/ Wales 95,9 NI: 91,5 Schotland: 103,7 Gemiddeld: 97,3	<i>Eng en Wales: 96,7 NI: 99,7 Schotland: 112,5 Gemiddeld: 102,96</i>
Zweden		104,1	106,2
Gemiddeld	25,9	19	15

In de EU 25 waren in de periode 2004-2005 in totaal 131.502 mensen in voorlopige hechtenis opgesloten. In 2002 waren dat nog 133.503 mensen. (gegevens van de Commissie van 2006 in verband met de evaluatie van de impact voor een beslissing over het Europese toezicht op voorlopige hechtenis). Tussen 1999 en 2004-2005 steeg het aantal mensen in voorlopige hechtenis in de volgende 13 EU-lidstaten: Oostenrijk, België, Denemarken, Finland, Griekenland, Ierland, Luxemburg, Nederland, Spanje, Zweden, V.K. (Engeland en Wales), Slowakije en Slovenië. Dalende cijfers konden worden genoteerd in de Tsjechische Republiek, Litouwen, Letland, Estland, Portugal en Italië.

Gemiddelde duur van de voorlopige hechtenis in de EU-lidstaten

Land	Jaar	Duur voorlopige hechtenis (dagen)
Oostenrijk	2002	68
België	2002	80
Tsjechische Republiek	niet vermeld	154
Denemarken	2001	55
Estland	niet vermeld	180
Finland	2004	93
Frankrijk	2002	116
Duitsland	2003	120
Griekenland	2002	365
Hongarije	2002	364
Ierland	2001	84
Italië	2002	175
Letland	niet vermeld	365
Litouwen	2004	163
Luxemburg	2002	243
Nederland	2002	245
Slowakije	niet vermeld	213
Zweden	2004	55
Verenigd Koninkrijk	2002	42,5
EU 19	gemiddeld	167

Bronnen: Antwoorden op vragenlijst EPEC, antwoorden op vragenlijst Commissie in 2003, herziene analyse van vragenlijst over wet en praktijk in de lidstaten met betrekking tot vraag naar bewaking. Rapport door Jeremy McBride, Co. In alle 25 lidstaten werd informatie gezocht over de duur van de voorlopige hechtenis. Slechts in 19 landen kon die informatie ook worden verkregen.

Er werken ongeveer 300.000 mensen in de gevangenissen in de landen en streken waar EPSU actief is (EU 27 + Albanië, Bosnië-Herzegovina, Kroatië, Macedonië, Montenegro, Noorwegen, Servië, Zwitserland, Turkije). Het aantal gevangenen per cipier bedraagt hier gemiddeld 283,1. Achter dit gemiddelde gaan echter grote nationale (en regionale) verschillen schuil - van 1,6 in IJsland tot meer dan 1.000 in Duitsland, Engeland en Wales en Polen.

CONTACTPERSONEN:

Tamara Goosens

Verantwoordelijk voor gezondheids- en sociale diensten

Contactgegevens

Tel.: +32 2 2501093

GSM: +32 473 685574

tgoosens@epsu.org

Nadja Salsou

Verantwoordelijk voor nationale en Europese administratie en gelijkheid tussen mannen en vrouwen

Tel.: +32 2 2501088

GSM: +32 475 961011

nsalsou@epsu.org

Brian Synnott

Verantwoordelijk voor communicatie en campagnes

Tel.: +32 2 2501089

GSM: +32 474 989675

bsynnott@epsu.org

European Federation of Public Service Unions (EPSU)

Koningsstraat 45

1000 Brussel

België

www.epsu.org

NUTTIGE WEB LINKS

- ✓ **Prison Privatisation Report International** <http://www.psiru.org/ppri.asp>
- ✓ **Tekst van gevangenisregels (1987)**
<http://www.legislationline.org/legislation.php?tid=160&lid=4905&less=false>
- ✓ **Tekst van aanbeveling RvE in verband met overbevolking in de gevangenissen (1999)** <http://www.legislationline.org/legislation.php?tid=160&lid=4913&less=false>